

مسجد؛ گنجینه‌دار محرمانه‌ترین عرفان ناب و انقلابی‌ترین تصمیم‌های سیاسی

مسجد گنجینه‌دار محرمانه‌ترین سیر و سلوک‌های عرفان ناب، تا انقلابی‌ترین و سیاسی‌ترین تصمیم‌ها و مشاوره‌های نظامی کلان و خرد حکومت نبوی(ص) و میراث‌دار فرهنگ، هنر و تمدن اسلامی و دانشگاه علمی - آموزشی و تربیتی و نیز مرکز وحدت‌بخشی و انسجام مردم در امور اجتماعی و تعاونی بوده است.

خبرگزاری مهر - گروه دین و اندیشه: مسجد گنجینه‌دار محرمانه‌ترین سیر و سلوک‌های عرفان ناب، تا انقلابی‌ترین و سیاسی‌ترین تصمیم‌ها و مشاوره‌های نظامی کلان و خرد حکومت نبوی(ص) و میراث‌دار فرهنگ، هنر و تمدن اسلامی و دانشگاه علمی - آموزشی و تربیتی و نیز مرکز وحدت‌بخشی و انسجام مردم در امور اجتماعی و تعاونی بوده است. مساجد از زمان تأسیس تاکنون همواره به عنوان پایگاهی معنوی - اجتماعی کارکردهای گسترده‌ای داشته که با هیچ نهاد مردم نهادی در طول تاریخ قابل قیاس نیست. در این نوشتار ابتدا به اختصار، کارکردها و دستاوردهای گوناگون مسجد را در اعتلای معنوی فرد و جامعه برشمردیم و معتقدیم که مسجد، علاوه بر کارکردهای متعارف، می‌تواند به عنوان پایگاهی زمینه‌ساز برای برپایی دولت کریمه جهانی نقشی مهم و پر اهمیت ایفاء نماید. همچنین «مسجد» از ماندگارترین و بالنده‌ترین میراث گران‌بهای پیامبر اسلام(ص) بعد از «قرآن کریم» است و لذا برآنیم تا نظریه «مسجد» را از آن معجزه دوم پیامبر اکرم(ص) را ارائه نمائیم.

مقدمه

مساجد همواره در طول تاریخ نقشها و کارکردهایی داشته که با هیچ نهاد اجتماعی دیگر قابل مقایسه نیست. این نهاد دینی، فرهنگی و اجتماعی - سیاسی، گنجینه‌دار محرمانه‌ترین سیر و سلوک‌های عرفان ناب، تا انقلابی‌ترین و سیاسی‌ترین تصمیم‌ها و مشاوره‌های نظامی کلان و خرد حکومت نبوی(ص) و میراث دار فرهنگ، هنر و تمدن اسلامی و دانشگاه علمی - آموزشی و تربیتی و نیز مرکز وحدت بخشی و انسجام مردم در امور اجتماعی و تعاونی بوده است. از این رو بازخوانی کارکردهای متنوع مسجد بر اساس آیات و روایات و سیره پیامبر اعظم(ص) و امامان معصوم و بررسی ظرفیت های منحصر به فرد مسجد در قرون متمادی و به ویژه در صدر اسلام و انقلاب اسلامی، برای بازسازی و احیای نقش آن در عصر کنونی بسیار ضروری به نظر می‌رسد.

گفتار معصومین: و سیره عملی آنها بیانگر آن است که «مسجد سنگ بنای حکومت اسلامی» است و حکومت اسلامی، نقطه آغاز ایجاد دولت کریمه جهانی به امامت و رهبری امام مهدی موعود(عج) است، لذا نقش مساجد در تهذیب نفس و تربیت نیروی انسانی صالح و منتظر، برای ایجاد عدالت و فراهم کردن زمینه تشکیل حکومت حضرت مهدی(عج) بر کسی پوشیده نیست.

کارکرد و نقش مساجد چنان متنوع است که هر یک در مقطع و دوره ای خاص، به اعتبار مدیران و حاکمان و سیاست گذاران و متولیان مسجد، فرصت ظهور و بروز پیدا کرده است. بررسی عمیق کارکرد مساجد نشان می دهد که اگر ظرفیتهای بالقوه و نهفته مساجد را با دقت و سرعت تجلی یابد، برکات و آثار فراوان و گسترده ای به جوامع بشری خواهد رسید.

مبحث اول: کارکردهای مسجد

۱) کارکرد تعالی اخلاق

۱-۱. تهذیب نفس و تعالی اخلاق

اعتلا بخشی اخلاق و رشد فضیلتها و زدودن رذائل در انسان از عام‌ترین و گسترده‌ترین کارکرد مساجد بوده است. هدف خداوند از آفرینش انسان، اخلاق بندگی کردن است که در تعالی فرد و جامعه تأثیراتی مثبت دارد. گسترش این اخلاق و ساختن مدینه فاضله براساس تقوای الهی در طول تاریخ مورد توجه عارفان و مؤمنان بوده تا به کمک نورانیت و قداست معنوی مساجد آنرا جامه عمل بپوشانند. براساس این کارکرد، مسجد، معراج عابدان، سجده‌گاه مؤمنان، دایره سیر و سلوک عارفان، مرکز اعتکاف و محلی برای تهذیب نفس پرهیزگاران است.

۱-۲. تقویت فضایل اخلاق فردی

ظهور و تقویت اخلاق فردی به منظور تهذیب نفس و دینی شدن روابط اجتماعی که از فراگیرترین کارکردهای مساجد است، در پاسخ به نظریاتی چون «جان لاک» انگلیسی است که می گوید: «دولتها در ابعاد سیاسی مسئول اخلاق فردی شهروندان خود نیستند.» در این کارکرد، مساجد به عنوان یک پایگاه دینی و غیردولتی نقشی مهم در جهت پرورش فضیلت‌های اخلاقی ایفا می کند و

در حکومت‌های اسلامی بازویی برای دولت است تا نقش تربیت اخلاق فرد و جامعه را ایفا کند.

در تبیین نقش مسجد در پرورش و رویش فضیلت‌های اخلاق فردی، تنها این مفهوم منطقی کفایت می‌کند که بنابر آیات الهی و متون روایی، اصولاً بنای مسجد و ساخت و تعمیر مساجد و نیز حضور در آن، آداب و شرایطی دارد که همان ایمان به مبدأ و معاد و «عبودیت خداوند» است. این مقدمات و آداب و شرایط، اولین مرحله از زدودن رذیلت‌های اخلاقی و آراسته شدن به فضیلت‌های اخلاقی است.

کارکرد مساجد در ارتقاء کیفیت و بهبودبخشی اخلاق فردی چنان مؤثر است که پیامبر اکرم (ص) می‌فرماید: «إِذَا رَأَيْتُمُ الرَّجُلَ يَتَعَاهَدُ الْمَسْجِدَ فَاشْهَدُوا لَهُ بِالْإِيمَانِ، فَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يَقُولُ: (إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسَاجِدَ اللَّهِ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ) الْآيَةَ: اگر شخصی را دیدید که مرتب به مسجد رفت و آمد می‌کند به ایمان وی شهادت دهید، زیرا خداوند متعال می‌فرماید: مساجد خدا را تنها کسی آباد می‌کند که ایمان به خدا و روز قیامت آورده و نماز را برپا دارد و زکات را بپردازد.

۲) کارکرد آموزشی - تربیتی مسجد

مسجد از آغاز تأسیس تاکنون، به عنوان یک مرکز و دانشگاهی علمی به ویژه در آموزش دین و معارف اسلامی نقشی پررنگ دارد. آموزش علوم تخصصی در مساجد، با توجه به قداست و فضای معنوی و آرامش بخش آن که روح تعهد را در افراد رشد و توسعه می‌دهد، بسیار اثربخش است. عناوین و مصادیق کارکرد آموزشی مسجد، از زمان پیامبر اکرم (ص) تاکنون فراوان است که چند نمونه را برمی‌شمیریم:

الف) روزی فردی بنام جریر همراه با 10 نفر از افراد قبیله خویش در فاصله نماز صبح و طلوع آفتاب به حضور پیامبر (ص) اسلام آمدند و گفت وگوهای علمی مفصلی را با آن حضرت در میان گذاشتند. نیز از قول عبدالله بن عم نقل شده است که: «پیامبر (ص) شبها گاه تا دیروقت پیرامون تاریخ بنی اسرائیل برای ما سخن می‌گفت.

ب) امام علی (ع) می‌فرماید: «مَنْ اخْتَلَفَ إِلَى الْمَسَاجِدِ أَصَابَ إِحْدَى الثَّمَانِ أَخَا مُسْتَقَادًا فِي اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ أَوْ عِلْمًا مُسْتَطَرَفًا أَوْ آيَةً مُحْكَمَةً أَوْ رَحْمَةً مُنْتَظَرَةً أَوْ كَلِمَةً تَرُدُّهُ عَنْ رَدَى أَوْ يَسْمَعُ كَلِمَةً تَذِلُّهُ عَلَى هُدًى أَوْ يَتْرُكُ ذَنْبًا حَشِيَّةً أَوْ حَيَاءً» کسی که به مسجد رفت و آمد می‌کند، یکی از فواید هشت‌گانه نصیب او می‌شود: برادریمفید و با ارزش در راه خدا، یا علم و دانش نو، یا دلیل و برهان محکم (برای تثبیت عقاید) می‌یابد، یا کلماتی که موجب هدایت شود (می‌شنود)، یا رحمت مورد انتظاری (شامل حال او می‌شود)، یا مواعظی که او را از فساد و گناه باز دارد، یا به خاطر ترس یا حیا و آبروی خود گناهی را ترک می‌کند. علامه مجلسی مفهوم علم مستطرف (دانش جدید) را علم بدیع و تازه و معرفتی جدید می‌داند.

ج) دکتر «محمد شوقی الفنجزی» استاد اقتصاد دانشگاه قاهره، در نجف اشرف به دیدار آیت الله شهید سید محمدباقر صدر در منزلش رفت، از شهید صدر پرسید که دانش آموخته و فارغ التحصیل کدام یک از دانشگاه‌های جهان هستید؟ شهید صدر در پاسخ گفت که در هیچ دانشگاهی تحصیل نکردم و تنها در «مساجد نجف» تحصیل کرده‌ام. دکتر شوقی به وی گفت: «حقاً که مساجد نجف بهتر از دانشگاه‌های اروپاست.» دکتر شوقی پس از بازگشت به قاهره، به دکتر «زکی نجیف محمود» پیشنهاد ترجمه عربی به انگلیسی کتاب «مبانی الاستقراء» را داد و کتاب‌های «فلسفتنا» و «اقتصادنا» را برای روزگارودی فرستاد.

د) امیرالمؤمنین (ع) بر منبر مسجد کوفه برای مردم خطبه می‌خواند. پس از حمد و ثنای خداوند فرمود: «مردم از من بپرسید که دانش چون دریا در سینه ام موج می‌زند» آنگاه (ابن الکواء) برخاست و پرسش‌های گوناگونی را درباره معنای برخی از آیه‌های قرآن و معارف دینی مطرح کرد، او هم چنین در میان پرسش‌های خود از قوس و قزح، کهکشان و تاریکی‌ای که در ماه دیده می‌شود، سؤال کرد و امام (ع) به تمامی پرسش‌های او پاسخ گفت.

۳) کارکرد مسجد در تمدن و فرهنگ اسلامی

مسجد در میان همه ملل و نحل نماد عینی فرهنگ و هنر مسلمانان به شمار می‌آید. بررسی مساجد از این نگاه زبانی گویا و به تصویر کشاندن اراده و همت بلند هنرمندان مسلمان برای پایایی دین از بُعد روانی و احساسی و زیبایی هنری است. به همین سبب گردشگران، باستان‌شناسان و پژوهشگران را مجذوب و شیفته خود کرده است. مسجد، ضمن آنکه سبک معماری هنر اسلامی و تمدن دینی را بازمی‌شناساند، خودباوری، خلاقیت و تلاش و پشتکار هنرمندان مسلمان را که با استعانت از پروردگار، این همه هنرهای ظریف اسلامی - ایرانی که همگن با روح و فطرت انسان است را در سایه سار دین و عرفان ناب توحیدی به مردم معرفی می‌کند. مساجد با رویکرد معماری هنر اسلامی توانسته است بسیاری از انسانها را به باورهای فطری خود رهنمون نماید و حس دین باوری و

قدمگاه پیامبران و امامان

در برخی مساجد و مقدس شدن این مکان‌ها به عنوان جلوه‌گاه آثار و تمدن انسانی می‌تواند گامی در راستای تقریب مذاهب و ادیان نیز باشد. به عنوان نمونه هفتاد پیامبر و هفتاد وصی پیامبر در «#مسجد برات» در بغداد به اقامه نماز و عبادت پرداخته اند.

مسجد جامع أموی دمشق بر زمینی بنا شده است که قداست سه هزار ساله دارد. این مسجد هزار سال قبل از میلاد، معبد حداد (خدای تندر و طوفان) اقوام آرامی بود که در اوائل قرن اول میلادی، رومیان در این مکان معبدی برای پرستش «#ژوپیترا» بنا کردند و در اواخر قرن چهارم میلادی، مکان مقدس مسیحیان شد و در سال ۶۳۶م، مسیحیان و مسلمانان به طور مشترک از آن استفاده می‌کردند. سپس مسجد فعلی در سال ۷۰۶ تا ۷۱۵م. ساخته شد. در سال ۲۰۰۱م. پاپ ژاپن پل دوم به عنوان اولین دیدار پاپ از یک مسجد اسلامی، از این مسجد دیدن کرد.

۴) کارکرد سیاسی - نظامی مسجد

با بررسی تاریخ سیاسی و مبارزاتی تمدن اسلام، درمی‌یابیم که کلیه غزوات پیامبر اکرم(ص) و مبارزات اجتماعی امامان و انقلابها و جنبشهای آزادی بخش اسلامی از پایگاه مساجد آغاز گردید.

مسجد پیامبر اکرم(ص) در مدینه، فقط مهمترین مرکز فعالیت عبادی، اجتماعی و سیاسی مسلمانان نبود، بلکه اتاق فکر ومركز مشاوره های نظامی مسلمانان هم بود.

امام خمینی(ره) بنیانگذار انقلاب اسلامی ایران نیز که مردم را علیه حکومت ۲۵۰۰ ساله شاهنشاهی ایران برانگیخت، توده‌های میلیونی را از طریق مساجد گردآوری نمود. ایشان مکرر در بیاناتشان، به این امر اذعان داشتند؛ چنان چه فرمود: «#مسجد مرکز تبلیغ است، در صدر اسلام از همین مسجدها جیش‌ها و ارتش‌ها راه می‌افتاده، مرکز تبلیغ احکام سیاسی اسلام بوده مسجد.»

بدون شک خاستگاه و منشأ موقعیت و موفقیت‌های کنونی جهان اسلام و بیداری اسلامی و به خصوص پیروزی شکوهمند انقلاب اسلامی از همین کارکرد مسجد برخاسته است. مبارزات امام علی(ع) با پیمان‌شکنان (ناکثین)، ستم‌پیشگان (قاسطین) و آشوب‌طلبان (مارقین) از درون مسجد کوفه آغاز شد و در نهایت در همین مسجد نیز به شهادت رسیدند.

مبارزات انقلابی حضرت زینب(ص) و خطبه وی در مسجد کوفه و نیز خطبه امام سجاد(ع) در رویارویی با یزید در مسجد بود که تکمیل کننده قیام عاشورا گردید. قیام سربداران در قرن هشتم هجری، نهضت مشروطه ایران، قیام مردم در مسجد گوهرشاد علیه حجاب زدایی، سخنرانی امام خمینی(ره) در مسجد اعظم قم و مبارزات رهبران دینی - مذهبی از مساجد چون: مسجد هدایت، مسجد ابوذر، مسجد قبا و غیره بیانگر کارکرد سیاسی - رسانه ای و نظامی مساجد است.

«#ماروین زدیتس» جامعه شناس و نظریه‌پرداز فرانسوی که علل و فرایند انقلاب‌ها را در کشورهای گوناگون مطالعه نموده است، می‌گوید: برای مطالعه انقلاب‌ها باید چهار حوزه مورد بررسی قرار گیرد:

۱ - رهبری ۲ - سازماندهی ۳ - توده های مردم ۴ - واکنش حکومت

با توجه به نظریه فوق، بدیهی است که «#مسجد» سه حوزه از چهار حوزه ذکر شده را می‌تواند به بهترین شکل مدیریت نماید.

۵) کارکرد مسجد در امور تعاونی و اجتماعی

مسجدالنبی(ص) از مهم‌ترین پایگاه های امور اجتماعی در مدینه بوده است و این نقش در کلیه مساجد تاکنون نیز ادامه دارد. قداست مکانی مساجد و تقوای فعالان و دست اندرکاران و اهل مسجد، مهم ترین وجهی است که می‌تواند کمک شایانی به بهتر برگزار شدن امور اجتماعی و تعاونی مردم در مساجد ایفا کند. قضاوت که ازجمله مهمترین امور اجتماعی است، توسط پیامبر

اسلام(ص) در مساجد انجام می شد و غالب ملاقات های مردمی پیامبر اسلام(ص) در مساجد بود. مساجد همواره محل رسیدگی به مشکلات و تأمین نیازهای اضطراری مردم بوده است. همچنین مساجد، پایگاه اطلاع رسانی جمعی و کانون ارتباطات و پایگاه هماهنگی و کمک رسانی و امداد در حوادث غیرمترقبه و بلایای طبیعی است.

مبحث دوم: مسجد پایگاه دکنترین مهدویت

با توجه به تحولات فرهنگی، سیاسی و اجتماعی جهان در عصر نوین، بایسته است که مساجد با همدلی و سخت کوشی مسلمانان و به صورت شبکه ای، کارکردهای ذیل را ایفا کنند که از مهم ترین آنها مساجد به عنوان پایگاه دکنترین مهدویت می باشد.

نظریه فراگیر توسعه و جهانی شدن، کلیه مسائل فرهنگی، سیاسی و اقتصادی جهان را تحت الشعاع قرار داده است و مهم ترین دغدغه اندیشمندان و آزادی خواهان و صاحبان فکر است.

این مبحث که از نظریه دهکده واحد جهانی «مارشال مک لوهان» و یا از اندیشه «برژینسکی» مسئول اسبق شورای امنیت ملی امریکا در دوران ریاست جمهوری ریگان اخذ شده است، به مدد فناوری و ارتباطات پیشرفته رسانه هایی چون ماهواره ها، اینترنت، بر مینا و این هدف ارائه گردیده که فارغ از مرزها و حذف علایق ملی مردم، بسته های یکسان فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی و سیاسی را برای رفاه بهتر زندگی فردی و اجتماعی در اختیار انسان قرار دهد.

روند جهانی شدن و مباحث پیرامون آن و موضع گیری اندیشمندان آزادی خواه، خصوصاً از ناحیه ادیان بزرگ جهان مثل اسلام و تمدن های هندوئیسم و کنفوسیوس در قبال این پدیده، نشان از سکولاریسم و غرب گرا بودن این جریان دارد. در مقابل جهانی سازی به سبک غربی، دین اسلام و مذهب تشیع، نظریه حکومت جهانی حضرت مهدی (عج) و دولت کریمه جهانی یا (دکنترین مهدویت) را ارائه داده است. البته این نظریه در ادیان الهی و غیرالهی قبل از اسلام نیز با اندکی تفاوت وجود دارد. بنابراین به نظر می رسد مصادره این نظریه بنام غرب و امریکا، یک امر غاصبانه است.

تفاوت های عمده ای بین دو نظریه (جهانی شدن) و (دولت کریمه جهانی) وجود دارد که مهم ترین چالش های آن در مباحث کلان و خرد فرهنگی و نوع استقبال مردم از آن است. دکنترین مهدویت یا دولت کریمه جهانی از برنامه های خداوند است که به نیازهای فطری و مادی و معنوی انسان آگاه است. در حقیقت دولت کریمه جهانی پاسخ به یک نیاز اساسی فطری انسان است که در طول تاریخ بشریت بی پاسخ مانده است. بیداری فطرت و بازگشت به گوهر وجودی انسان، شناخت خواسته های مشروع، تفکیک رفاه حقیقی و دروغین، بازیابی مسیر سعادت و شناسایی رهبران شایسته، نیازمند دانش و آگاهی است، لذا شایسته است این دانش و بینش و گرایش از مکانی برخاسته شود که خداوند با فرمان بنا و احداث آن، همگان را به سوی آن فراخوانده است. این مکان مقدس جایی جز مسجد نمی تواند باشد. این پایگاه انسان سازی تواند افرادی که این ایده را به درستی درک کرده و با تمام وجود از آن دفاع می کنند، آموزش، تربیت، بسیج و راهبری نماید تا با گسترش اخلاق حسنه الهی، در گسترش و تعمیق اندیشه دکنترین مهدویت تلاش نمایند.

نقش مساجد در همه زمینه ها از جمله اتحاد مسلمانان جهان و ایجاد شبکه ارتباطی نهادهای اجتماعی در مسیر تحقق دولت کریمه جهانی بسیار پرثمر و حساس است. امام علی(ع) نیز رابطه بین حکومت جهانی و مسجد را در چهارده قرن پیش با جمله ای شیوا بیان کرده است: «إِنَّا لَدُنِّيَا مَثَلُ صِدْقٍ لِمَنْ صَدَقَهَا وَ...مَسْجِدُ أَحِبَّاءِ اللَّهِ وَ مَهَيْطُ وَحْيِ اللَّهِ وَ مُصَلَّى مَلَائِكَتِهِ وَ مَثَجَرُ أَوْلِيَائِهِ اِكْتَسَبُوا فِيهَا الْجَنَّةَ وَ رَبِّحُوا فِيهَا الرَّحْمَةَ: دنیا، مسجد دوستان خدامحور است. این کلام در حقیقت بیان می دارد که دنیا به مثابه یک مسجد بزرگ برای دوستان خداست.»

مبحث سوم: مساجد معجزه دوم پیامبر اکرم(ص)

مساجد به عنوان یک نهاد دینی و فرهنگ ساز در جامعه مسلمین از چنان جذابیتی برخوردار است که بیش از چهارده قرن همواره در حال گسترش کیفی و کمی است. تأثیرات شگرف مساجد در تهذیب نفس انسان و تعالی جامعه و تربیت انسانهای خداجوی و متعهد و کارکرد راهبردی آن در فرایند تحقق دولت کریمه جهانی در طول تاریخ، پیدایش آنرا به نقطه ای رسانده است که می توان آنرا «معجزه دوم پیامبر اسلام(ص)» نام داد و نظریه «مساجد به عنوان معجزه دوم پیامبر اسلام(ص) را ارائه داد.»

پس از مسجد الحرام اولین پایگاه عبادی مسلمانان، حضرت محمد (ص) در آغازین روزهای حکومت اسلامی خویش در مدینه، مسجد قبا و پس از مسجد نبوی را تأسیس نمود. قرآن به عنوان معجزه اول پیامبر اعظم(ص) شمرده شده و هیچ گونه اختلافی در آن نیست، اما از میان سایر یادگارهای پیامبر اکرم (ص) می توان مسجد و کارکرد آنرا به عنوان معجزه دوم پیامبر خدا(ص) نام برد. البته اثبات این نظریه نیازمند پژوهشی عمیق است، اما از جمله دلایلی که می توان با استناد به آن این نظریه را مطرح نمود، آن است که:

اولاً؛ مساجد جایگاه قرآن و قرائت قرآن و انس با آن است که این امر به منزله ارج گذاری به معجزه اول پیامبر اکرم(ص) است.

ثانیاً؛ از آغاز وحی به پیامبر اکرم(ص) مساجد به عنوان خاستگاه و پایگاه اجتماعی - سیاسی دین اسلام تأسیس شد و در نهضت دکتربین مهدویت تا برپایی حکومت جهانشمول امام مهدی(عج) همواره در قالب مهمترین پایگاه نهضت های اسلامی ایفا نقش خواهد کرد. شیخ طوسی در کتاب تمهیدالاصول در تعریف معجزه می گوید: معجزه عملی است که حداقل چند شرط داشته باشد:

1- باید به عنوان کار منسوب به خدا از همه کارها برتر باشد؛

2- باید کاری بدیع و تکرار نشدنی برای انسانها باشد؛

3- برهم زننده قواعد و قوانین عرف همیشگی پدیده ها باشد؛

4- برای تصدیق ادعای مدعی صورت بگیرد.

براین اساس، می توان مساجد و کارکرد آن را به عنوان یک پدیده اجتماعی منسوب به خدا؛ غیرقابل مقایسه با سایر پدیده های مشابه مثل کلیسا و کنیسه و در جهت اهداف بزرگترین معجزه (یعنی قرآن) پیامبر اکرم(ص) دانست که اندیشه تأسیس آن و بیان نقش ها و کارکردهای آن توسط پیامبر اکرم(ص) و به اذن خداوند انجام گرفته است و در طول قرنهای ماندگار و در آینده نیز پا برجا خواهد بود و این به مثابه معجزه ای کوچک تر از قرآن کریم و برتر از سایر معجزات پیامبر اکرم(ص) می باشد.

نتیجه گیری و پیشنهادات

با توجه به نقشها و کارکردهای گسترده مساجد و گرایش و توجه انسانها و آزاد اندیشان به این نهاد اجتماعی و نیز به دلیل آسان بودن دسترسی به این مکان مقدس، ضرورت دارد تا با نگاهی نو و متناسب با عصر و دهه پیشرفت و عدالت خواهی جهانی، به بازتعریف نهاد مساجد پرداخته و کارکردهای نومتاسب با مقتضیات زمان را مطرح کرد.

بدین منظور چند مورد به عنوان نمونه پیشنهاد می گردد: ۱) با همفکری اندیشمندان مسلمان، جامعه شناسان، روان شناسان و متخصصین امور تربیتی ابعاد کارکرده ناشناخته مسجد بررسی گردد تأثیرگذاری مساجد را در سلامت روانی فرد و جامعه افزایش دهیم.

۲) کارکردها و نقش های بالقوه که تاکنون زمینه بروز نداشته اند را، با مشورت فقها و اندیشمندان حوزه های علوم دینی و اجتماعی تعریف و تدوین گردد.

۳) مساجد، کارکرد جدیدی را در قالب «#پایگاه دکتربین مهدویت پذیرفته و نقش مهمی در جهانی سازی و ساختار دولت کریمه جهانی ایفا نماید.

۴) نظریه «#مسجد معجزه دوم پیامبر اکرم(ص)» مورد کنکاش و پژوهش عمیق و گسترده قرار گیرد تا بتوان تحولات اساسی را در جامعه و عصر دهکده جهانی پایه ریزی نمود.*

منابع

1- قرآن کریم

2- نهج البلاغه

3- محمدبن سلامه قضاعی؛ شهاب الاخبار.

4- میرزا حسین نوری؛ مستدرک الوسائل.

5- ابوزید عمر بن شبه ممیزی؛ تاریخ المدینة المنورة، ترجمه حسین صابری، قم، مشعر.

6- حراملی، محمد بن حسن؛ وسائل الشیعة.

7- علامه مجلسی؛ بحارالانوار.

8- علی رحیمی، رحمت الله، تأثیر ارزشهای اخلاقی در اقتصاد با تأکید بر نظریات شهید صدر، ۱۳۸۸.

9- کتانی عبدالحی، نظام الحکومة النبویة.

10- رحیم نوبهار، سیمای محمد، انتشارات کوثر، قم، ۱۳۷۳.

11- روح الله، موسوی خمینی؛ صحیفه نور.

12- رضائی، علی؛ جایگاه مسجد در فرهنگ اسلامی، ثقلین، ۱۳۸۳.

13- [www. Masjed.ir](http://www.Masjed.ir)

*نویسنده: رحمت الله علی رحیمی